

Podcastin tekstivastine

Äänitteen kesto: 20 min

H: Haastattelija
L: Vastaja 1

Alku jingle: Asiantuntijat. Ajankohtaista asiaa Aasiasta.

H: Tervetuloa Turun yliopiston Itä-Aasian tutkimus- ja koulutuskeskuksen podcast-sarjaan Asiantuntijat. Tänään jatkamme minisarjaa, jossa keskustellaan keväällä 2024 ilmestyneestä kirjasta nimeltään Kiinan talous.

Tässä toisessa jaksossa aiheena on Kiinan taloushistoriaan kestokysymykset ja tarkoituksena on myös oikoa Kiinan taloushistoriaan liittyviä sitkeitä yksipuolisia tulkintoja ja väärinymmärryksiä. Esimerkiksi, miten konfutselaisuus oikeastaan suhtautuu liiketoimintaan ja onko Kiina aina ollut keksintöjen suurvalta. Kaikkihan muistaa, että paperi, kompassi, ruuti ja moni muu tärkeä asia on aikanaan keksitty Kiinassa ja nyt Kiina on taas uutisten otsikoissa nousevana tiedemahtina. Sen lisäksi, että pohdimme menneitä, keskustelemme myös siitä, mitä oppeja voimme löytää historiasta tämän päivän Kiinan kehityksen ymmärtämiseen.

Olen toinen kirjan toimittaja, Outi Luova, Turun yliopiston Itä-Aasian keskukselta. Tässä jaksossa mukana on Lauri Paltemaa, myöskin samaisesta keskukselta. Hän on keskuksen johtaja ja titteliltään Itä-Aasian oman aikamme historian ja politiikan professori.

Lauri on kirjoittanut useamman suomenkielisen kirjan Kiinan historiasta sekä yksin että yhdessä muiden suomalaisten Kiinan tutkijoiden kanssa. Näistä voisin mainita esimerkiksi 'Kiinan kansan tasavallan historia' ja 'Johdatus Kiinan nykyyhistoriaan', jonka hän kirjoitti yhdessä Juha Vuoren kanssa. Kirjojen lisäksi hän on kirjoittanut suomeksi kirjojen lukuja, kuten tähän Kiinan talouskirjaan Lauri teki luvun 'Avoimuus ja muutoskyky Kiinan taloushistoriassa'. Voisin väittää, että hän on kirjoittanut Suomessa eniten suomeksi Kiinan historiasta. Ja sen lisäksi hän tietysti julkaisee myös englanniksi. Tervetuloa tähän podcastiin, Lauri, tällä kertaa historioitsijan viitassa.

L: Kiitoksia, Outi. Olen mielelläni täällä historioitsijana.

H: No niin, mennäänpäs Kiinan historiaan sitten. Keisariajan taloudesta on olemassa useita väärinkäsityksiä ja yksipuolisia tulkintoja, kuten esimerkiksi miten keisarillinen valtio ja konfutselaisuus suhtautuivat kauppaan. Yleinen käsitys on, että keisariajan Kiinassa liiketoimintaa pidettiin ala-arvoisena ja halveksittavaan toimintana. Miten lähtisit purkamaan tätä väitettä?

L: Niin, tämä on yksi tällainen yleinen käsitys keisariajan Kiinasta ja nimenomaan konfutselaisuudesta, sen suhtautumisesta kauppaan ja kaupan käyntiin. Mutta tämä pitäisi ehkä purkaa nimenomaan siitä näkökulmasta, että miten konfutselaisuus suhtautui kauppaan toisaalta ja miten se suhtautuu kauppiaisiin. Nämä ovat kaksi eri asiaa.

Kauppiaat luokkana nähtiin kaikkein alimpana yhteiskuntaryhmänä virallisesti, vaikka usein he olivat tietysti rikkaita ja yhteisön eliittiä. Mutta käytännössä virallisessa konfutselaisuudessa kaikkein tärkein tai ylin luokka olivat tietysti oppineet. Sitten tulivat maataloudenharjoittajat, talonpojat, sen jälkeen käsityöläiset ja sitten kauppiaat. Eli kauppiaat nähtiin nimenomaan kauppaan liittyvän oman edun tavoittelun takia ala-arvoisena ja sinänsä ei-hyväksyttävänä.

Mutta saman aikaan, varsinkin myöhempänä keisariaikana konfutselaisuuteen kehittyi niin sanottu valtion taito-oppisuunta, joka näki, että kauppa itsessään on hyvin hyödyllistä. Ja että kauppa, ja nimenomaan kauppiaiden suorittamana, pystyy esimerkiksi, jos jossain oli tulva ja siitä seurasi nälänhätää ja viljan puutetta, niin nimenomaan kauppiat pystyivät tuomaan sille alueelle paljon tehokkaammin viljaa ja ruokaa kuin valtio ikinä pystyi. Eli kauppa nähtiin sinänsä hyödyllisenä ja valtiota tehokkaampana toimijana nimenomaan hyödykkeiden jakelussa.

Mutta ongelma oli se, että kauppiat itse keräsivät itselleen omaisuutta. Ja konfutselaisuuteen liittyy tällainen universaali ja liittyy tietysti yhäkin tasapainon käsitys. Ja jos jonnekin kasautui liikaa varallisuutta, niin nähtiin, että se oli sitten toisilta pois. Ja tämä toi epätasa-arvoa ja epätasapainoa maailmankaikkeuteen. Ja sen takia kauppiat olivat ongelma, vaikka kauppa sinänsä ei ollut.

Kauppaan tietysti liittyy myös ulkomaankauppa ja siitä me varmaan keskustellaan vähän myöhemmin. Mutta siihen liittyy hyvin samanlainen kuvio. Eli varsinkin myöhäisen ajan kiinalainen valtio kyllä näki ulkomaankaupan hyödyllisyyttä. Varsinaisena myös verotulojen lähteenä. Mutta sille oli tärkeää pystyä kontrolloimaan, kuka sitä kauppaa kävi.

H: Ja konfutselaisuudessaan tai ihan missä tahansa aatejärjestelmässä, että se on muokkautunut aina tarpeen mukaan ja eri historian vaiheissa. Ja niinhän on konfutselaisuudellakin käynyt, että sitä on tulkittu aina kunkin ajan tarpeiden mukaan. Ja siitä on myöskin syntynyt monta erilaista suuntausta. Ja nykyäänhän Xi Jinping erittäin luovasti soveltaa konfutselaisuutta ja edistää hänen mielestään tärkeitä konfutselaisia arvoja Kiinassa.

L: Se on juuri näin. Konfutselaisuus on mikä tahansa tällainen valtaoppi. Sillä on hyvin monia koulukuntia historian saatossa. Siihen on muodostunut hyvinkin erilaisia näkökulmia ja katsantokantoja asioihin. Ja nykyään tosiaankin Xi Jinpingin kommunistinen puolue käyttää hyvin valikoivasti omaa kulttuuritaustaansa.

H: Tässä Kiinan talouskirjassa, jokaisessa luvussa me ollaan pohdittu myös Kiinan tulevaisuuden askelmerkkejä. Myöskin tässä sun historialuvussa. Ja ollaan pohdittu näitä tulevaisuuden näkymiä ennen kaikkea avoimuuden ja muutосkyvyn kautta. Niin tässäkin tulee tavallaan tämä muutосkyky esiin, että konfutselaisuus on muuttunut aikojen myötä. Ja siitä on muodostunut monta eri koulukuntaa. Niin miten sä näet tämän muutосkyvyn nyt nykyisessä Kiinassa tärkeänä tai merkittävänä asiana?

L: Kyllä nimenomaan sen tämä historia opettaa tässä nyt sen verran tosiaan, että aina kun Kiina on ollut suhteellisen avoin. Ja se on sallinut edes jonkinlaista sisäistä keskustelua omista oppirakenteistaan. Ja mitä konfutselaisuuden sisällä on tapahtunut. Niin se on pystynyt sopeutumaan tilanteisiin paljon paremmin. Ja se on pystynyt kasvamaan ja kehittymään. Ja taas ne ajanjaksot, jolloin Kiina on sulkeutunut ulkomaailmaan. Ja valtio on yrittänyt pitää oikeaoppista oppia yllä. Niin siitä on seurannut usein sulkeutuminen. Ei pelkästään sulkeutuminen, mutta myös talouden kasvun ja kehityksen pysähtyminen. Ja jälkeenjääneisyys. Ja sen takia olisi tällaisena yleisenä oppina historiasta myös nykyisten Kiinan johtajien pyrittävä pitämään. Paitsi taloutensa, mutta myös mielensä avoimena. Mutta se ei kyllä oikein näytetä hetkellä siltä.

H: Palataan siihen vielä myöhemmin. Mutta toinen kestävä väite Kiinan taloushistoriasta on se, että Kiina on lähtökohtaisesti ollut sulkeutunut valtio, joka vieroksuu ulkomaankauppaan. Miten arvioitit Kiinan keisariajan suhtautumista avoimuuteen ja yhteydenpitoon ja kaupankäyntiin muiden kansojen kanssa?

L: Tähän jo viittasin, mutta jos sitä nyt vähän purkaa, niin Kiinassahan nimenomaan se kaupankäynti ulkomaiden kanssa on yhtä vanha kuin Kiinan dynastinen valtio tietysti. Jo ensimmäinen Han dynastia kävi ahkerasti kauppaa ja avasi ensimmäisen niin kutsutun silkkiteiden länteen aina Välimeren maailmaan saakka. Silkkiteiden nyt ei ollut mikään yksittäinen kauppareitti, vaan niiden kauppareittien verkosto, jonka kautta kiinalaisia tuotteita kulkeutui Välimeren maailmaan ja vastaavasti Välimeren maailman tuotteita kulkeutui Kiinaan. Ja se on hyvä esimerkki nimenomaan tällaista avoimesta vaiheesta. Kiinassahan dynastia pidetään nimenomaan Kiinan ensimmäisenä suurena dynastianä, kukoisti siinä ajanlaskun, länsimaisen ajanlaskun alun molemmin päin.

Mutta tämä avoimuus Kiinan kaupassa on ollut todellakin hyvin vaihtelevaa. Jotkut dynastiat ovat olleet sulkeutuneempia kuin toiset dynastiat ja vastaavasti myös dynastioiden sisällä on ollut vaihtelua keisarien suhteen. Jotkut ovat olleet halukkaampia käymään kauppaa ja jotkut ovat olleet vähemmän halukkaita käymään kauppaan.

Se käsitys, että Kiina on ollut erityisen sulkeutunut, on syntynyt 1700-luvulla, 1800-luvun alussa. Kiinan ulkomaakaupassa oli tällainen sulkeutunut vaihe. Kiinan silloiset suuret Qing dynastian ajan keisarit rajoittivat nimenomaan lännen kanssa käyttävän kauppaa hyvin tarkasti. Sitä pystyttiin käymään vain yhdessä paikassa, Kantonissa, jossa oli tällainen niin sanottu faktori eli kauppasema, jonne länsimaalaiset saivat tulla käymään kauppaa vain tiettyjen kauppiassukujen kanssa, niin sanottujen hong-sukujen kanssa. Tämä kauppa oli niin rajoittunutta, että siitä seurasi tai että se oli yksi tekijä, josta seurasi oopiumisodat, kun Englanti halusi avata Kiinan kaupan omille tuotteilleen.

Tämänkään kaupan sulkemisen taustalla ei ollut niinkään taloudelliset syyt, vaan poliittiset laskelmat siitä, että Qing dynastian keisarit arvioivat tai näkivät, nimenomaan eurooppalaiset häiriötekijänä heidän valtakunnassaan ja nimenomaan eurooppalaiset lähetyssaarnaajat. He näkevät kristinuskon mahdollisesti heidän omaa valtaa ja asemaansa uhkaavana oppina ja eurooppalaiset tällaisena ongelman aiheuttajina. Sen takia tässä oli taustalla kiista Paavin kanssa. Paavi julisti konfutselaisuuden harhaopiksi, ja sitä ei tietenkään hyväksytty kovin hyvin Kiinassa ja vastavetona sitten länsimaalaiset lähetyssaarnaajat häädettiin Kiinasta ja länsimaalaisten kauppa rajoitettiin vain Kantoniin.

Eli taustalla oli tällaisia aivan muita poliittisia tekijöitä kuin siihen kauppaan itsensä liittyviä tekijöitä. Samaan aikaan Qing-dynastia kävi kuitenkin ahkerasti kauppaa, rajakauppaa, omien naapureiden kanssa ja salli kiinalaisten käyvän kauppaa. Kyse oli taas kerran siitä, ketkä sitä kauppaa kävivät ja ulkomaalaiset, nimenomaan länsimaalaiset, yritettiin hyvin pitkälle rajoittaa pois aiheuttamasta häiriötä Kiinaan.

H: Jotenkin tästä on helppo vetää yhteyksiä nykypäivään, jolloin länsimaalaisia ei haluta Kiinaan aiheuttamaan häiriöitä ja niin edespäin. Mutta jos palataan historiaan, niin Kiinahan ylläpiti tribuuttijärjestelmä, jossa naapurimaat pyrittiin saamaan hyväksymään Kiinan aseman alueellisena keskuksena. Ja tavallaan osana tätä käytiin myöskin tavaravaihtoa.

L: Joo, mitä paikkansa tämä niin sanottu tribuuttijärjestelmä oli järjestelmä, jossa Kiina nimenomaan konfutselaisen arvopohjansa pohjalta näki itsensä ihan konkreettisesti maailmankaikkeuden keskuksena. Kiinalla oli tällainen *tianxia*-ajatus, jonka mukaan Kiinan keisarilla oli tehtävä sivistää koko maailma ja tuoda se järjestyksen alle. Siinä näkemyksessä oli Kiina, *Zhongguo*, keskustan valtakunta, ja sen ympärillä barbaarisia valtioita. Oli lähibarbaareja ja

kaukobarbaareja. Ja nämä barbaaristen valtioiden, jos he halusivat olla tekemisissä Kiinan kanssa, niin heidän tuli osoittaa alemmuuttaan Kiinan keisarille. Eli heidän piti tulla Pekingin tai missä se Kiinan pääkaupunki kulloinkin sijaitti, kumartaa Kiinan keisarille ja tuoda hänelle lahjoja, tribuutteja. Ja tämä oli se tribuuttisuhde.

Siinä vaiheessa, kun ulkomaalainen lähetystö toi lahjoja Kiinan keisarille, syntyi tribuuttisuus, joka kiinalaiset näkivät, että tässä syntyi vasallisuhte heidän ja tämän barbaarivaltion kanssa. He antoivat sitten näille barbaareille, johtajille, kuninkaan tai ruhtinaan arvonimiä ja isoja lahjoja. Usein nimenomaan nämä lahjat oli itse asiassa se kaupan muoto, jota tässä käytiin. Ulkomaalaiset toivat joskus vuosittain, joskus muutaman vuoden välein karavaanin tai lähetystön kanssa paljon lahjoja Kiinan keisarille ja saivat vastalahjoja. Itse asiassa se oli kaupankäynnin muoto ja kierrettiin kaupan rajoituksia tällä tavalla.

Myöhemminhän Qing-dynastia sitten käytännössä rajoitti tätä, tai oikeastaan avasi tätä sillä tavalla, että määrättiin, ettei tarvitse enää tulla Pekingiin tuomaan niitä lahjoja, vaan voitiin tuoda ne lahjat rajalle, jolloin siitä tuli käytännössä rajakauppaa.

H: Rajakauppaa, joo. Siellä on kiinnostava yksityiskohta vielä tästä Kiinan ulkomaakaupasta, on tämä admiraali Zheng He ja hänen merimatkat eri puolille Aasiaa ja aina Afrikkaan asti 1400-luvun alussa. Ja hänellä oli aivan valtavat laivueet, yli 300 laivaa. Mutta siis tähän on todella kiinnostava yksityiskohta, koska 30 vuoden ajan Zheng He ja hänen laivansa kierteli isoilla merillä. Ja sitten kuitenkin keisarihuone päätti lopettaa nämä matkat 1430. Mutta samoihin aikoihinhan eurooppalaiset löytöretkeilijät lähtivät seilaamaan suuria vesiä. Jos nämä Zheng Hen matkat olisivat jatkuneet, niin tässä on kiva jossitella, että mitä olisi ollut seurauksena, että olisiko johtanut suuren kauppasotaan ja valtaviin meritaisteluihin ja miten se olisi vaikuttanut maailmanhistorian kulkuun. Mutta mitä tapahtui 1430, kun keisari päätti lopettaa nämä Zheng Hen matkat?

L: Joo, niin siis tämä tosiaan on hyvin mielenkiintoinen ja voi antaa aiheuttaa tällaiseen kontrafaktuaaliseen historia-ajatteluun. Mutta tosiaan, niin Zheng Hen matkassa oli kyse siitä, että kyseessä oli nuori uusi dynastia, jonka toinen keisari oli käytännössä kaapannut vallan omalta veljenpojaltaan. Ja tämä Yongle keisari tarvitsi itselleen legitimizeettää ja yksi tapa, jolla hän sitä hankki, oli nimenomaan lähettää tällaisia suuria diplomaattisia valtuuskuntia, Zheng Hen valtuuskunnat oli nimenomaan diplomaattisia valtuuskuntia, hankkimaan näitä vasallisuustunnustuksia. Että jokainen kuningaskunta, valtio, missä Zheng He haki, niin alistuisivat ainakin muodollisesti tähän Kiinan ylivaltuuteen. Sillä tavalla keisarin ylivaltuuteen ja tunnistaisivat hänen legitimiin asemansa.

Eli sillä oli tällainen sisäpoliittinen syy näille matkoille ja ne oli diplomaattisia. Ne oli oikeastaan kiinalaista kolonialismia. kiinalaisella tyylillä. Se ei ollut suoraa kolonialisaatiota niin kuin eurooppalainen kolonialisaatio, mutta siinä oli tarkoitus hakea nimenomaan tätä vasallisuhdetta. Ja Zheng Hen matkat, jota taisi olla yhteensä seitsemän muistaakseni, suuntautui eri alueille. Kaakkois-Aasiassa, Etelä-Aasiassa, jopa Itä-Afrikkaan. Ja ne tosiaan käytiin tällaisella valtavalla laivastolla, joiden laivojen väitettiin olevan jopa satametrisiä. Joka on sen kokoinen puualus, jonkalaisia eurooppalaiset tai ketkään muut eivät osanneet rakentaa tuohon aikaan. Kiinalainen laivarakennustaito oli aivan omalla tasolla tuohon aikaan.

Mutta nämä matkat sitten loppui siihen, että keisari kuoli. Ei ollut enää tarvetta tähän näihin matkoihin. Ja toisaalta ne oli erittäin kalliita. Vaikka sieltä tuotiin kirahveja, mausteita ja kaikkea eksoottista matkalta, niin ne eivät olleet kauppavaltuuskuntia. Ne eivät tuottaneet voittoa siellä

samalla tavalla. Ja keisari oli ruvennut rakentamaan, mitä me kutsumme Kielletyksi Kaupungiksi, Pekingiin. Ja sieltä paloi keisarillinen palatsi, salamaniskun, tai jonkun vastaavan, takia. Se nähtiin taivaan viestinä keisarille, että nyt politiikka on väärää. Eli tämä tulkittiin myös yhdeksi enteeksi, jonka takia nämä matkat piti lopettaa. Ja matkat todellakin lopetettiin. Ja kaikki kartat, mitä oli laadittu, niin muun muassa poltettiin. Eli Kiina sulkeutui.

Ja se sulkeutui juuri siinä tilanteessa, kun tosiaan portugalilaiset ja sitten muut alkoivat vallata merireittejä, myös Kaakkois-Aasiasta, Etelä-Aasiasta ja Kaakkois-Aasiasta. Ja jos me nyt spekuloidaan, mitä olisi tapahtunut, jos portugalilaiset olisivat tulleet ja kohdanneet tällaisen aktiivisen kiinalaisen valtavan laivaston. Niin portugalilaisethan oli hyvin aggressiivisia. Heidän tarkoituksensa oli nimenomaan kaupata se kauppa merirosvouksen ja kaapparitoiminnan avulla. Hehän aktiivisesti olisivat varmaan aloittaneet vihollisuudet myös Kiinaa kohtaan. Mä luulen, että näin siinä olisi käynyt. Miten siinä sitten olisi käynyt käytännössä, kun portugalilaisten laivat olivat toki paljon pienempiä kuin kiinalaisten. En osaa sanoa, en ole laivastotaistelija tai laivastoasiantuntija. Mutta siinä olisi varmaan seurannut konflikti. Ja portugalilaisillahan oli vaikeuksia päästä sitten Kiinaan kauppaan sisään, koska heitä pidettiin merirosvoina ja oikeastaan aika oikeutetusti.

H: Joo. Jos me vielä palataan tuohon avoimuuden merkitykseen Kiinan kehityksessä. Että nykyäänhän Kiinassa on rajoitettu kansainvälistä yhteistyötä ja kanssakäymistä eri tavoin. Ja kun Kiinan historiassa avoimuutta on kavennettu, niin mitä sitten on seurannut? Jos me voidaan vielä palata tähän teemaan. Ja voiko sen perusteella arvioida jotenkin nykypolitiikan seurauksia?

L: Niin, silloin kun Kiina on sulkeutunut. Ja yksi sulkeutuminen tapahtui juuri tuossa Ming-dynastian aikana. Siinä Kiina tosiaan sulkeutui 1400-1500-luvulla. Ja Kiina oli tuolloin todellakin teknologian kärjessä maailmassa. Mutta sen jälkeen voi sanoa, että Kiinan teknologinen etumatka hyvin nopeasti karisi ja länsimaat ajoivat siitä ohi. Ja sitten toinen tällainen selkeä sulkeutumisen aika oli nimenomaan tämä Qing-dynastian 1700-luvun, 1800-luvun alku, jolloin Kiina todellakin jälkeen länsimaalaisesta teknologiasta ja muusta ajattelusta. Ja joutui sen jälkeen kärsimään todella pahan shokin, kun kauppa avattiin ja yhteiskunta avattiin länsimaalaisille vaikutteille 1800-luvun puolivälistä lähtien kolonialismiaikaan.

Ja sitten tietysti meillä on sulkeutumisen aika Maon aikana. Kun kommunistit nousivat valtaan ja alkoivat rakentaa sosialistista taloutta, niin ulkomaankaupasta tuli tällainen järjestelyerä. Sillä ei ollut paljon merkitystä. Kiinan talous oli suunnitelmatalous, jossa ulkomaankaupan merkitys oli hyvin marginaalinen. Toki Kiina sai 50-luvulla vielä teknologiaa ja tuotteita Neuvostoliitosta ja muusta sosialistisesta maasta. Mutta 60-luvulla Kiinahan sulkeutui täysin. Kiinalla ei ollut diplomaattisia suhteita lännen kanssa. Ja se oli vihollisuuksissa Neuvostoliiton ja muun itäblogin kanssa, ainoa ystävä oli Albania. Käytännössä se ei pystynyt käymään juurikaan merkityksellistä ulkomaankauppaa. Kiina jäi ehkä 20 vuotta länsimaiden teknisestä ja tieteellisestä tasosta jälkeen. Ja Maon kuoltua Kiina oli yksi maailman köyhimpiä maita. Tämä kertoo nimenomaan sulkeutumisesta.

Maolaisuuteen kuuluu myös ajatus, että Kiina pystyisi omista lähtökohdistaan itsenäisesti kehittämään oman tieteesä, oman teknologiansa ja oman taloutensa, mutta eihän se toiminut. Sen ymmärsivät hyvin Kiinan uudistusmieliset johtajat Maon kuoltua 70-luvun lopussa. Sen takia he aloittivatkin tämän talousuudistuspolitiikan.

H: Nyt on vähän eri lähtökohdat Kiinassa. Ei nyt sulkeutumisen aika, mutta ulkomaisten suhteiden kaventumisen ja rajoittamisen aika on selvästikin alkanut.

L: Se on aika totta. Tällainen kaventamisen aika on käynnissä. Puhutaan Kiinan omasta sisäisestä kierrosta ja Kiinan omanvaraisuudesta taloudessa. Myös tieteellisestä ja teknologisesta omanvaraisuudesta. Osittain se johtuu siitä, että Kiina on saavuttanut huomattavia saavutuksia näillä aloilla. Talous on noussut maailman toiseksi suurimmaksi kansantaloudeksi. Kiinan teknologinen taso on joillain sektoreilla nyt edellä länttä tällä hetkellä. Ajatellaan vaikka sähköajoneuvoja tai aurinkopaneeleja ja tällaisia. Se on varmasti tuottanut omahyväisyyttä ja itsetyytyväisyyttä. Ajatusta siitä, että Kiina on jotenkin erityinen. Eikä sitä tavalliset talouden lait koske Kiinan taloudellista kehitystä. Nyt kaikki ovat kärsineet kolauksia. Kiina on vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa, vaikka se onkin teknologisesti edistyksellinen jollain sektoreilla. Ei ole mitään takeita, että se jatkuu, jos Kiina sulkeutuu.

H: Itse asiassa kirjaohjelmissa pitäisi aina siteerata teosta. Voisin lukea tässä kaksi viimeistä lausetta sinun luvusta, jotka liittyivät omahyväisyyteen. Alkaa näin:

”Vastaavasti sulkeutuminen on voinut perustua pelkoon, epävakautta aiheuttavasta ulkopuolista vaikutuksesta tai käsitykseen Kiinan oman mallin yliveraisuudesta, kuten tapahtui Qing-dynastian ajalla ja Maon valtakaudella. Myös onnistuminen on voinut ruokkia petollista itsetyytyväisyyttä, josta on seurannut halua sulkeutua, kuten kävi myöhäisellä keisariajalla, ja on kenties käymässä nytkin.”

Elikkä merkkejä on?

L: Historia antaa meille tähän perspektiiviä, että joka tapauksessa näin on tapahtunut aikaisemminkin. Ja myös Kiinan johdon kannattaisi ymmärtää, että sellainen itsetyytyväisyys ja sisäänpäin kääntyneisyys ei pidemmällä juoksulla Kiinaa ole koskaan auttanut.

H: Joo. Jos me otetaan vielä kolmas tämmöinen taloushistoriallinen kestokysymys, eli se, että miksi teollinen vallankumous ja kapitalismi eivät kehittyneet Kiinassa ja Eurooppaan, niin mitä syitä tähän on mainittu? Ja onko tähän kysymykseen vihdoinkin saatu vastaus?

L: No tähän jälkimmäiseen kysymykseen voin sanoa suoraan, että ei ole saatu vastausta. Ja tämä keskustelu tulee jatkumaan. Ja varmaan tästä löytyy muitakin mielenkiintoisia näkökulmia tulevaisuudessa. Mutta todellakin nimenomaan taloushistoriassa on käyty tätä keskustelua siitä, että minkä takia Kiina Ming-dynastian aikana tai Qing-dynastian aikana, kun olosuhteet ja lähtökohdat näyttivät olevan sellaisia, että Kiina pystyisi kehittämään, ensin oman kapitalisminsa ja sitten myös suhteellisesti korkean teknologisen tasonsa (tuohon aikaan), pohjalta myös kenties oman teknologisen läpimurtoonsa ja teollistamisen.

Mutta Kiinahan ei tehnyt, me tiedämme sen. On tarjottu erilaisia selityksiä. Kiinalainen marxilainen historiankirjoitus on tarjonnut tällaisen ’kapitalismin idut’-selitykset, jonka mukaan myöhäinen Qing-kausi oli jo kehittämässä selvästi tällaisia kapitalismin ituja. Porvariluokka oli kasvamassa ja oli selvästi syntymässä tällaisia modernimpia tuotantotapoja ja innovaatioita. Mutta sitten tuli kolonialismi, läntinen kolonialismi, joka tappoi nämä idut ja alisti Kiinan palvelemaan globaalia länsimaista taloutta. Ja siten nimenomaan syy siihen, että tällaista teollista vallankumousta ei tapahtunut Kiinassa, oli läntinen kolonialismi.

Tätä näkemystä on tietysti kritisoitu paljon. On todettu, että se on hyvin optimistinen. Että ei edellytyksiä välttämättä Qing-ajan taloudessa niin paljon kuitenkaan ollut tällaiselle teolliselle vallankumoukselle, porvariston nousulle. Yksi tulkinta, jota mä tuossa nyt omassa luvussa myös

jonkin verran käsittelen, on se, että se taustatekijä mikä vaikutti, oli se, ei niinkään mitä Kiinalla oli, vaan mitä Kiinalla ei ollut. Ja se on se, että verrattuna länsimaihin, niin Kiinalla ei ollut omia siirtomaitaan. Eli se ei pystynyt ulkoistamaan maataloustuotantoa siirtomaihin ja erikoistumaan teollisuustuotantoon. Ja sillä tavalla Kiina ei pystynyt kehittämään samalla tavalla teollista taloutta ja teollista vallankumousta.

Ja tähän tietysti on lisätty, tai monetkin on huomauttaneet, että ongelmaa oli myös konfutselaisuudessa, joka ei painottanut luonnontieteitä eikä teknologiaa. Niitä toki tutkittiin. Oli paljon tietysti oppineita, jotka oli kiinnostunut matematiikasta, oli kiinnostunut teknologiasta, jotka saattoi tehdä yksittäisiä innovaatioita. Mutta se ei ollut systemaattista niin kuin lännessä, jossa nimenomaan luonnontieteelliseen tutkimiseen ja innovaatioiden tekeminen tuli osaksi tätä kapitalistista talousmallia, jossa lähdettiin kehittämään systemaattisesti parempia tuotantoteknologioita ja parempia tieteellisiä teorioita eri ilmiöiden selittämiseen. Eli on syytetty käytännössä konfutselaisuutta siitä, että se keskittyy väärin asioihin. Ja nimenomaan esti käytännössä tällaisen luonnontieteellisen ajattelun systemaattisen kehittymisen Kiinassa. Ja tämähän nyt menee jonnekin Max Weberiin, joka nyt suoraan syytti konfutselaisuutta siitä, että Kiina oli jälkeen jäänyt tuolla, kun hän kirjoitti näitä näin. Ja sillä on omat kannattajansa tälläkin näkökulmalla.

H: Edelleenkin?

L: Kyllä, no toki.

H: Selvä. Mutta nyt Kiina on onnistunut tieteen ja teknologian nostamisessa keskiöön, että se lienee tällä hetkelläkin yksi tärkeimmistä Kiinan strategioista. Mutta kiitos Lauri tästä keskustelusta.

L: Kiitoksia Outi.

H: Ja tämä podcast-sarja, joka pohjautuu uuteen Kiinan talouskirjaan, jatkuu kesälomien jälkeen. Ja kaikki kuuntelijat voivat tilata Kiinan erikoisintaan 25 prosentin alennukselle kustantajan verkkokaupasta ainakin tämän vuoden loppuun asti, eli vuoden 2024 loppuun asti sivulta vastapaino.fi, käyttämällä koodia Kiina. Kuuntelit Aasiantuntijat-podcastia, jonka tuottaa Turun yliopiston Itä-Aasian tutkimus- ja koulutuskeskus. Kiitos ja kuulemiin ensi kertaan.